

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 866.

CHICAGO, ILL., 17. APRILA (April 17), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

PRED PREDSEDNIŠKIMI VOLITVAMI.

Malokedaj v zgodovini Združenih držav je bila notranja politična situacija v letih predsedniških volitev tako zamotana kakor letos. Stare garde obeh kapitalističnih strank so v velikih skrbeh. Kdo bo prihodnja štiri leta gospodoval v Beli hiši? Tudi finančni interesi so v skrbeh, toda ne toliko. Naj že pride na predsedniški stolec republikanec ali demokrat, v obeh slučajih bo moral biti podložen volji denarne aristokracije.

Kljub temu, tudi v finančnih krogih vlada nesigurnost.

Hardingova administracija je bila tako korumpirana, da je to dejstvo celo slepcem nemožeče zakriti. Gnoja je toliko, da ga Coolidge ne more izkidati, tudi če bi ga hotel. Ampak korupcija se vleče naprej, ker je ž njo okužena vsa administracija in vsa mašina republikanske stranke. Korupcije so svojstvo kapitalističnih strank. Tudi pod Wilsonovo administracijo se je kradlo in goljufalo. Toda kar se je dogajalo pod Hardingom, je škandal, ki mu ne najdete lahko para.

Republikanska stranka je v zadregi za predsedniškega kandidata. Coolidge si je pri primarnih volitvah v raznih državah zasigural dovolj glasov za nominacijo. Toda, ali bo izvoljen? Ali bo ljudstvo hotelo do novembra pozabiti, kaj se je delalo v Washingtonu zadnja štiri leta? Če pa stranka odreče nominacijo Coolidgu, ali bi s tem ne dala nezaupnico sama sebi? Ali ne bi priznala, da je doživela s to administracijo tak polom, da si jo ne upa znova usiljevati volilcem? Res, zelo nerodna situacija!

Demokratje niso na boljšem. Njihovi vodilni politiki so reakcionarji in korumpiranci, v kampanji pa paradirajo kot napol progresivna stranka, sovražna trustom in prijateljska srednjim slojem in seveda tudi delavcem! Za predsedniško kandidacijo na demokratski listi se poteguje zet pokojnega Wilsona McAdoo, ki je bil do pred nekaj meseci med velikimi masami unijskega delavstva smatran za progresivca in je prišlo na dan, da je bil tudi McAdoo v službi oljnih in drugih kapitalističnih interesov. Kot vpliven politik, posebno po odstopu iz Wilsonovega kabineta, je bil v stanju doseči mar-

sikaj za svoje milijonarske klijente, ki so ga bogato nagradili. Bil je poslan v Mehiko, da v interesu nekega oljnega kralja posreduje pri Obregonovi vladi. Imel je opravka pri ameriških in drugih vladah, tudi v interesu industrialcev in v škodo — ljudstvu. Toda če ne dobi nominacije McAdoo, katerega drugega "progresivca" naj si izbere demokratska stranka, da bo vlekel pri volilcih in potem, če bo izvoljen, vestno služil privatnim interesom?!

In potem — nevarnost tretje stranke!

Enkrat je pokojni Roosevelt poskušal s tretjo stranko, kateri je dal radikalno platformo, ki pa je bila radikalna samo za papir. Dosegel je z njo toliko, da je pomagal demokratom v sedlo. Če pride sedaj do "tretje" stranke, ne bo podobna Rooseveltovi. Senator La Follette je edini, ki se ga obe stranki resnično boje. La Follette si je s svojim večnim kritiziranjem in s svojo poštenostjo pridobil med revnimi farmarji, pa tudi med progresivnim delavstvom, nekako legendarno spoštovanje. Desettisoči ga obožujejo — njega obožujejo! Kaj, če se on postavi na čelo "tretji" stranki?

Radikalni senator iz Wisconsinu ni navdušen za ustanovitev tretje stranke. Če bi kandidiral, bi bil najrajše "neodvisen" republikanski kandidat. Pristaši "tretje" stranke pa ga naravnost oblegajo in apelirajo nanj, naj se jim postavi na čelo, kajti drugače bo akcija za "tretjo" stranko postala tudi letos izgubljena igra.

Kateri "tretji" stranki naj se pridruži La Follette? Tudi to je zamotana stvar!

Gibanje za "tretjo" stranko ni enotno. Ene-ga vodi "Konferenca za progresivno politično akcijo", h kateri pripadajo v prvi vrsti unije, ki štejejo nad dva miliona članov. V tej bi unije imele glavno besedo in stranka bi bila podobna po svoji formi angleški delavski stranki.

Za drugo se navdušujejo razne liberalne grupe in pa par malih političnih strank, med njimi v prvi vrsti Workers' Party. Slednja je 4. julija prošlo leto že ustanovila "tretjo" stranko pod imenom Federativna farmarska-delavska stranka. Rodila se je z velikim pompom in milijone fraz jo je spremilo v življenje. Kmalopaz je izprevidelo, da ni ta stranka nič drugega

kakor Workers' Party pod novim imenom. Tudi danes ni nič drugega, zato hoče še eno "tretjo" stranko. Ti komunisti, ki so postali iz strogo nekompromisnih ljudi eden najbolj kompromisnih elementov v ameriškem delavskem gibanju, so delovali za sklicanje konvencije "vseh radikalnih in progresivnih farmerskih in delavskih skupin ter unij", na kateri naj se bi ustanovila nova "tretja" stranka. Toda kdo naj jo skliče?

Pred nekaj meseci so imeli v St. Paulu, Minn., konferenco zastopniki Worker's Party, minnesotskih skupin farmerske-delavske stranke, odbora osemindesetih ter razni ostaniki več ali manj samostojnih farmerskih-delavskih stranic. Po ne prav prijaznem posvetovanju so sklenili sklicati skupno konvencijo za dne 30. maja v St. Paulu ali Minneapolisu. Dober mesec pozneje pa so minnesotski krogi pričeli delovati za preložitev konvencije na dne 17. junija. Komunisti so protestirali, nakar so dobili odgovor, da ako jim zaključek ne ugaja, se lahko odstranijo. Rajše nego to so pristali na preložitev in pričeli zbirati fond \$14,000, iz katerega naj bi se financirala njihova kampanja za to konvencijo in tretjo stranko.

V spomladi l. 1920 se je vršila v Chicagi podobna konvencija. Kakor sedaj, jo je tudi takrat sklicala delavska stranka, katere bos je bil John Fitzpatrick. Stotine delegatov je prišlo na konvencijo — med njimi zastopniki farmerskih skupin, ducate delegatov odbora osemindesetih (Committee of Forty-Eight), "single-taxerji", nekaj wisconsinskih liberalcev in pa kupe radovednežev. Konvencija se je razbila, kakor vselej, kjer zborujejo politične skupine z različnimi tedenci; in če že to ni vzrok razbitju, se pa spro radi vodstva. Fitzpatrickova skupina je zborovala naprej in se organizirala v farmersko-delavsko stranko ter nominirala predsedniškega in podpredsedniškega kandidata. Novi stranki je posvetilo kapitalistično časopisje precej pozornosti in ljudstvo je na ta način izvedelo, da eksistira. Oprijeli so se jo mnogi unijski voditelji in agitirali zanjo. Nabrala je veliko večja gmotna sredstva za kampanjo kot socialistična stranka, toda pri volitvah je dobila veliko manj glasov kakor socialistična stranka. V zadnjih treh letih je farmerska-delavska stranka kot organizirana enota razpadla. Le v tej ali oni državi še obstoje skupine, ki si nadevajo ime farmerska-delavska stranka. Edina pomembna izmed njih je minnesotska stranka, ki ima dva senatorja in precej poslancev v legislaturi, toda kot organizacija je slaba in neenotna.

Iste skupine, kot l. 1920 v Chicagi, bodo zborovale meseca junija v Minnesoti; dodana jim bo le Workers' Party in federativna farmerska-delavska stranka, kar je eno in isto.

Tudi če se zedinijo, ne bodo dolgo orale skupaj. Dokaz tej trditvi so dosedanje izkušnje.

Konferenca za progresivno politično akcijo in soc. stranka sta tudi povabljeni na minnesotsko konvencijo; niti prva niti druga se je ne bo udeležila.

K. Z. P. A. bo imela svojo konvencijo dne 4. julija v Clevelandu. Socialistična stranka jo bo imela dne 6. julija v istem mestu. Ako bodo šle unije v volilni boj samostojno s svojim programom pod praporom svoje stranke, bo šla socialistična stranka z njimi. Ako ne, bo šla sama v boj! Socialistična stranka utrjuje svoj aparat za oba slučaja. V obeh hoče mesto, ki ji pripada — in imela ga bo! "Tretje" stranke so se in se bodo porajale ter zopet razpadale. Socialistična bo živela, se jačala in postajala sila, ki bo vodila ameriško delavstvo po poti zmag.

VILJEM BUKŠEG.

Dne 11. marca je umrl v zdravilišču Brestovac pri Zagrebu predsednik Glavnega Radniškega Saveza Jugoslavije, sodrug Viljem Bukšeg.

Rojen je bil 28. novembra l. 1874. Po poklicu je bil tiskar. Kot tak je prepotoval Švico, Nemčijo, Belgijo, Avstrijo in Madžarsko. Pokojnik je bil mož širokega obzorja in velikih sposobnosti, ki mu jih niso zanimali niti njegovi politični nasprotniki.

Podlegel je tuberkulozi, katere kal je dobil med vojno v armadi. Štiri mesece je bil neprenehoma v postelji. Dokler je mogel, je ostal aktiven in izvrševal svoje službe. Potem je omagal.

Sodrug Bukšeg je bil aktiven v delavskem gibanju 25 let. Zavzemal je najvažnejša mesta v strokovnih organizacijah in v socialistični stranki. Kot delegat strokovnih organizacij in svoje stranke se je Bukšeg udeležil mnogih mednarodnih kongresov in konferenc ter se na vseh uveljavil.

Po razpadu Avstro-Ogrske, ko se je v Zagrebu organiziral Narodni svet, je Bukšeg postal njegov član in deloval za nacionalno in gospodarsko edinstvo Jugoslovancev. Po odhodu predsedništva in glavnih tajnikov Narodnega Veča v Beograd je V. Bukšeg vodil v Zagrebu posle prezidija Narodnega Veča. Pozneje je bil član Narodnega predstavništva, v katerem se je izkazal za enega najsposobnejših parlamentarcev. Ko je poleti 1919 prevzela vlado demokratsko-socialistična koalicija, je bil Bukšeg minister prehrane. Ostal je v kabinetu do februarja 1920. Tudi kot minister si je iztekel zasluge, kajti vprašanje prehrane je bilo takrat silno pereče in treba je bilo železne volje in odločnih naređb, če se je hotelo omiliti bedo.

Razkolj v socialno demokratski stranki so ga politično potisnili v ozadje, zato je Bukšeg postal toliko aktivnejši na polju strokovnega dela. Organizacija tipografov ga je izvolila za svojega predsednika in pozneje je bil izvoljen za predsednika Glavne delavske zveze Jugoslavije, ki je v Jugoslaviji to, kar je v Ameriki A. D. F.

Ko se je razširila vest o Bukšegovi smrti, so na delavskih institucijah, kot domovih, tiskarnah in uradih delavskih glasil, razobesili rdeče zastave, prevlečene s črnim florum.

Sarajevski "Glas Svobode" piše, da pomeni smrt Viljema Bukšega za delavsko gibanje Jugoslavije ogromno izgubo.

Ljubljanska lista "Delavec" in "Socialist" pa pišeta med drugim:

"... Svet in življenje sta ga skovala v moža širokega obzorja, njegov plemenit značaj mu je narekoval zgodaj mesto med borci za socialno pravico.

Viljem Bukšeg je bil po času in pomenu eden prvih, ki so sejali socialistično misel med jugoslovanskim delavstvom in gradili med nami delavske organizacije.

V povojni dobi je popeljala sodruga Bukšega skrb, — da bi delavstvo morda ne utegnilo dovolj izkoristitičasne moči, ki mu jo je dala revolucionarna doba in da bi se utegnilo celo zgoditi, da bo v novi državi na slabšem, kakor je bilo v predvojnih državah, — na najvišja mesta.

Sodrug Bukšeg je bil minister. To mesto je vpražljajal za dobrobit delavstva in za jačanje njegovih organizacij. Prijatelj in nasprotnik mu morata priznati, da je bil tudi na tem mestu mož čistih rok.

Povojne zmede niso dajale na njegovo stran vedno večine. Na njegovi strani pa je ostalo vse, kar je bilo v socialističnem pokretu njegove domovine zdravega, solidnega, stalnega.

To, kar je šlo začasno preko njega, se goni v blaznem kolobarju iz leve na desno in nazaj in se razblinja v nič, — ali pa vrača k njegovim smernicam.

Bukšegovo delo je bilo vse posvečeno ujedinjenju jugoslovanskega strokovnega pokreta na zdravih temeljih. Njegov ljubeznivi značaj je vodil varno preko sovražnih tradicij in vseh zaprek do nove skupnosti. Ker smo mu vsi enako zaupali in ga v vseh pokrajinah enako za svojega smatrali, smo ga izvolili za prvega predsednika naše najvišje strokovne instance, Glavnega Radniškega Saveza Jugoslavije.

Slovensko delavstvo prav posebno čuti, da stoji ob preranem grobu enega izmed svojih, enega najboljših med nami.

Na vsedelavskih izletih v Celju in Mariboru je govoril desettisočem.

Njegove besede nam segajo še danes globoko v srce, kakor da so bile včeraj izgovorjene. Bukšegova osebnost nam je dajala to, kar nam najbolj manjka.

Bukšeg je bil, ne po letih, — pač pa po svojem organizatoričnem delu eden najstarejših, po duši pa eden najmlajših med nami. Oči so mu žarele veselja, ko je videl korakati po mariborskih ulicah mladostno sveže čete telovadnih enot naše Svobode in naših udarnikov.

Le ljudje, ki razumejo mlade duše in njih polet, so v stanu vlti tem dušam tiho spoštovanje za delo, ki je bilo pred nami izvršeno. Brez tega pa bo vsaka mladina zgrešila svoje cilje. — Ona ne bo naprej gradila, ampak vedno iz nova gradila in tratila mlade moči.

Celokupni proletariat Slovenije stoji globoko potrt ob preranem grobu sodruga Bukšega. Naša mladina odpošilja delegacijo, ki želi spremljati na zadnji poti moža, ki je znal spajati plamen, ki se dviga izdavnin, s hrepenenjem in novim ognjem mladine.

Naše strokovne organizacije izgublajo ne le svojega predsednika, temveč odličnega organizatorja, ki je spajal in gradil. One želijo, stoječ pred novimi nalogami, da bi se izpopolnila globoka vrzel, ki nam jo je zadela kruta smrt na ta način, da bi vodil nas vse duh velikega pokojnika.

Komunistični listi so pisali o njemu, da je bil reformist, priznali pa so mu, da je bil v vsem svojem delovanju poštenjak in odkritosrčen borec.

Pogreb se je vršil 13. marca iz Doma tipografske unije v Zagrebu ob ogromni udeležbi.

Sodrug Bukšeg je živel za delavstvo in umrl za delavstvo. Odmora ni poznal in ga ni hotel poznati. Šele ko je postala bolezen jačja kot njegova volja, je podjarmila njegovo telo in ga položila v posteljo, iz katere ni več vstal. Dne 11. marca so ga dvignili iz nje in ga položili v rakev. Dne 13. marca so ga izročili materi zemlji, ampak njegov duh, zapopaden v njegovem delu, živi!

Kako Coolidge izbira?

Ko je Coolidge nastopil predsedništvo, je dejal, da bo obdržal v kabinetu vse člane, ki jih je imenoval njegov prednik Harding. Medtem pa so nekatere reči, naprimer Teapotdome, preglasno zakričale po "čiščenju". Coolidge še vedno ni hotel nikogar odsloviti. Stvar je postajala vse hujša, in tako se je dogodilo, da je prvi resigniral mornarični tajnik Denby. Coolidge je ostavko sprejel in imenoval še konservativnejšega in manj sposobnega človeka na njegovo mesto.

Potem so pričeli preiskovati zadeve justičnega tajnika in našli, da ni bilo v njegovem uradu prav nič justice. Tako je tudi Daugherty podal ostavko. Urad generalnega pravdnika je eden izmed najvažnejših — imeniten je posebno v času, ko se vprizori gonja za rdečkarji. Progresivci so priporočali Coolidgu, naj pokaže svoje liberalno mišljenje in imenuje naprednjaka v ta urad. Coolidge je bil tiho in imenoval konservativca, pristaša stare garde, Harlan Fiske Stone je njegovo celo ime. Na glasu je kot vpliven advokat. Nedavno mu je neka odvetniška firma ponudila \$125,000 letne plače, ako bi hotel iti v kompanijo z njo. Bil je tudi profesor prava na Columbia univerzi in pozneje dekan pravne fakultete.

Progresivci se radi tega imenovanja jeze, ampak Coolidge ve kaj je prav in kaj ni za tiste, ki so gospodarji mašine, katera se imenuje republikanska stranka.

Naša majska izdaja.

Prihodnja bo majska izdaja! Šla bo med jugoslovansko delavstvo v Zedinjenih državah v tisoče izvodih. Vsebina bo izbrana, slike istotako — vsi jo boste veseli! Skrbite, da jo dobe v roke posebno taki, ki ne čitajo redno Proletarca.

Tisti delavski listi, ki samo simpatizirajo z delavskim ljudstvom in napadajo kapitaliste, niso slednjim prav nič nevarni. Nevarni pa so jim socialistični listi, zato ker so socialistični, ne pa samo "delavski".

SEMINTJA.

Hugo Stinnes. — Za kruhom. — Mussolinijeva legalna zmaga. — "Dokler je bil še kajzer . . ." — Žalitev veličanstva. — Padanje glasov. — Financiranje kampanj.

Hugo Stinnes, kajzer nemške industrije, je dne 9. aprila umrl. Star je bil 54 let. Njegovo premoženje se ceni na okoli 500.000.000 dolarjev. Hugo Stinnes je kontroliral 300 velikih industrialnih podjetij; imel je svoje parobrodne družbe, število dnevnikov in revij, svojo politično stranko in velik vpliv ne samo v Nemčiji, ampak tudi po ostalem svetu. Kontroliral ni samo svoja, ampak tudi bogastva mnogih drugih nemških kapitalistov. Moč kajzerja je bila v primeri z močjo tega industrialnega kralja majhna.

Stinnes je bil patriot. Toda v času najhujše krize ni šel na pomoč *svoji* deželi s svojimi bogastvi. Rajše kot to, je pustil, da je gazila v kaos in mase v bedo. Sedaj, ako bo vlada mogla in hotela, bo lahko dobila 25% Stinnesovega premoženja, ali \$175.000.000, ki ji pripada kot davčni delež Stinnesove zapuščine. Prestol najmočnejšega nemškega industrialnega kralja je sedaj zasedel njegov 29 letni sin dr. Edmund Stinnes.

120.000 ljudi se je izselilo iz Nemčije v druge dežele za kruhom. Kolikor jih je smelo in moglo, so prišli v Zedinjene države. Ostali so šli v Južno Ameriko in druge kraje. Nemčija je za njeno današnje ekonomsko stanje prenatrpana s prebivalstvom. Pred vojno je imela na tisoče svojih ljudi v kolonijah, ali pa kot zastopnike industrialnih družb v inozemstvu. Po vojni so se večinoma vrnili, dela pa ni bilo niti za domače ljudi. Stinnes je vodil vojno proti versailleski mirovni pogodbi, v kolikor se tiče vojne odškodnine in proti nemškemu delavstvu. Za brezposelne se ni brigal. Zmagal je v toliko, da živi nemško ljudstvo v mizeriji. Franciji je prizadejal precej udarcev, ki pa jih čuti le francosko ljudstvo.

Mussolini bo sedaj lahko vladal s parlamentom. Italijansko ljudstvo mu je poverilo večino v državnem zboru s 4.300.000 glasovi. Opozicionalne stranke so dobile 2.500.000 glasov. Fašistična manjšina je dobila 351.000 in fašistični disidenti 30.000 glasov. Kakorkoli je italijansko ljudstvo glasovalo in pod kakršnimikoli okolščinami, nihče ne more zanikati, da ni glasovalo. Glasovalo pa je v večini tako, kakor je hotel Mussolini.

Neka vest iz Bavarske se glasi, da so pri volitvah v bavarski deželni zbor komunistični glasovi padli za 65% in socialistični za 50%. Pri volitvah v nemški državni zbor, ki se bodo vršile v kratkem, pričakujejo nemške reakcionarne in nacionalistične stranke velik padec socialističnih in komunističnih glasov. In pričakujejo ga tudi komunisti in socialisti.

"Dokler je bil kajzer, je bilo še najboljšje. Od kar so ga socialisti izgnali, je slabo v Nemčiji. Ko bi nam vladal on, bi Francijo že davno ugnal in jo prisilil na kolena in pogažena Nemčija bi z nova vstala kot mogočna država — strah in trepet za njene sovražnike." Tako mislijo nevedni ljudje in radi njihove nevednosti je v obstoječih okolščina kapitalističnim in monarhističnim strankam agitacija olajšana.

Nemško ljudstvo hoče kruha in malo več sigurnosti — kakor pravimo v Ameriki — normalne razmere. Ker ni sedaj ne kruha ne normalnih razmer, se ljudstvo spominja časov, ko je bil v Berlinu še kajzer, ko je bila Nemčija velika, ponosna in silna, in ko je bilo v nji tudi kruha in dobrega piva veliko.

So dežele, ki niso izgnale svojih vladarjev, pa so kljub temu bedne. Ljudje večinoma ne vedo, čemu so bedne, ne vedo, kje so vzroki njihovi mizeriji. Beda je tudi v deželah revolucije — najsibo radikalnih ali reakcionarnih. Bedo imamo, ker jo je povzročil kapitalizem. Če se mu posreči priti nazaj v "normalne razmere", bo zmanjšal bedo, ampak izginila ne bo; še manj pa bodo izginili njeni vzroki.

Mase iščejo kruha, zato begajo sedaj na ekstremno levo, potem pa se pogreznejo nazaj v naročje reakcionarjem. Potem postanejo brezbrizne. Nato začno zopet nekoliko misliti. In v tem, da mislijo, je zapopaden napredek. Izguba socialističnih glasov na Bavarskem, Mussolinijeva zmaga v Italiji, padci komunističnih strank v Evropi, vse to znaki beganja mas. Niso pa znaki padanja socializma. Razvoj, mentalni razvoj v glavah ljudi in ekonomski družbi, gre naprej, ne nazaj.

Rumunska dinastija, ki je razun angleške danes ena najponosnejših v Evropi, je dobila udarec, ki ga ne more vrniti. Obiskati je mislila Rim na povabilo italijanskega kralja. Mussolini je stopil vmes in dejal: Ne preje, dokler ne plača Rumunija vsote, ki jo dolguje Italiji in njenim državljanom! V Bukareštu so se zdrznili in začudili, kajti takega tona niso bili vajeni. Rumunska vlada pa je poslala italijanski noto, v kateri naznanja, da njegovo veličanstvo kralj in kraljica ne prideta v Rim. Okarala je tudi italijansko vlado radi njenega žaljivega tona. Dolga pa Rumunija še ni plačala.

Senator Borah bi rad zakon, ki bi prepovedal kapitalistom prispevati visoke vsote v kampanjske fondе političnih strank. Nekatere posamezne države te Unije že imajo podobne zakone. Kapitalisti vseeno prispevajo. Saj ni treba, da bi poslal \$500,000 gl. stanu. Sam lahko najameš agitatorje, sam plačuješ oglase, sam daš lahko tiskati pamflete, po volitvah pa bo stranka lahko rekla: Kampanja nas je stala \$280,000. Vresnici pa stane milijon, morda dva, morda pet. Borah je razumen senator pa bi moral to vedeti. Mogoče je tudi, da misli s takim zakonom reformirati demokrasko in republikansko stranko, kar se seveda ne more zgoditi.

“Naše knjige so vam na razpolago”.

Kadar gre delavstvo kakega podjetja na stavko, ker zahteva povišanje plač ali skrajšanje delavnika, prično uradniki prizadete družbe dokazovati, da je nemogoče ugoditi zahtevam delavcev, ker bi to pomenilo smrt za podjetje. Če zastavkajo premogarji, pravijo operatorji: Ne moremo vam dati toliko kot zahtevate, kajti mi že itak delamo izgubo, oziroma komaj pokrivam izdatke. Če ne verjamete, naše knjige so vam na razpolago.

Ko je zahtevalo delavstvo v tovarnah jeklarskega trusta povišanje plač in skrajšanje delavnika, so Garyjevi šribarji dokazovali s številkami, da je nemogoče priznati zahteve stavkarjev, ako se hoče obvarovati jeklarsko industrijo pred polomom. Strašili so, da bi bilo treba podražiti produkte za toliko in toliko odstotkov, jeklarsko industrijo bi bilo treba obvarovati pred tujo konkurenco z visoko carino in njeni produkti bi bili vsled visokih cen pot. snjeni iz mednarodnega trga.

Enako so v vsaki stavki dokazovali mesarski kraji, enake argumente rabi vsako, tudi najmanjše podjetje, vse do tiskarne “Glasa Svobode”.

So podjetja, ki ne bogate. Na t soče jih falira vsako leto. Toda mar naj njim v prid delavci garajo za malo plačo deset, dvanajst ur na dan? V kapitalistični družbi prevladuje načelo tekme. Ali ti ali jaz! Ali bom jaz tebe pojedel ali pa ti mene.

Jeklarski trust je požrl že neštete male korporacije. Mesarski trust je izrinil že skoro vse male klavnice. Veliki ameriški dnevniki požirajo male kakor ščke male ribice.

Ni ga podjetja, ki bi reklo, da dela tolikšne dobičke, da lahko delavcem poviša plače brez posebne škode na svoj profit. V tekstilni industriji živi delavstvo v najbednejših razmerah. Že mnogokrat je zastavkalo, večinoma vselej brez uspeha. Da se delavstvu onemogoči uspešno organizacijo, so nastale med njim razne unije, ene samostojne, ene pridružene A. F. L. in ena, ki jo kontrolira I. W. W. Kompanijska špionaža ni nikjer tako razvita kakor v tekstilni industriji. In delavce se v nobeni tako ne izkorišča kakor v tej. Kljub temu, kadar gre na stavko, pridejo uradniki s številkami in dokazujejo: Če povišamo plače, se bodo podražili produkti, ali pa moramo zapreti tovarne.

Ampak ameriške unije so se izpametovale. Ustanovile so poseben biro, katerega naloga je v resnici

pregledovati knjige. Računski in ekonomski veščaki odgovarjajo na dokaze podjetij, v katerih je delavstvo na stavki ali pa se pripravlja nanjo, s protidokazi! In s temi protidokazi so že mnogokrat pomagali izvojevati stavke. Ako unija nima materijala, s katerim bi mogla nastopiti na konferencah, pred preiskovalnimi komisijami ali pred posredovalnimi odbori, jo zastopniki kompanij s svojimi številkami in drugimi dokazi v številkah potisnejo ob steno. Če pa se unija oboroži s statistiko profitov, sploh če prične na takih sestankih tudi ona govoriti s številkami, in sicer s točnimi številkami, tedaj dobi boj čisto drugačno obliko.

Vsako podjetje slika unijo za tiransko. To je v njegovem interesu. Vsako podjetje apelira na sentimente ljudi, ki niso direktno prizadeti. Vsako “dokazuje”, kako blago ravna s delavstvom, kakšne izboljšave je uvedlo njemu v prilog in koliko bi mu rado še pomagalo, samo če bi moglo.

Ako pride z enakimi argumenti na dan kaka slovenska tiskarna, ne pomeni to nič drugega kakor v vseh drugih podobnih slučajih — boj enim interesov z drugimi interesi. Oboji se bore za obstanek. Oboji bi radi izboljšali svoj položaj.

Interes vseh listov kot takih je, da dobe tisk čim cenejše. Interes delavcev v vseh tiskarnah je, da si pribore čim večje plače in čim boljše delovne pogoje. Tu ne odločajo sentimente, ne dobra srca, ne razredna zavednost, ampak čisto navadne materialne stvari. Listi, katerim je ljubezen do delavcev le fraza, se lahko bojujejo proti unijam. Razne stavke tiskarjev so to neštokrat dokazale. Listi, ki so delavski listi, pa morajo delavcem plačati kolikor določa pogodba in tiskarne, ki priznajo unijo, se morajo ravnati po pogodbi, pa četudi bi to stokrat pomenilo pogin za list. In tako je tudi tukaj razlika med delavskimi in “delavskimi” listi, ter med privatnimi in delavskimi tiskarnami.

“Labor” svari.

“Labor”, glasilo železničarskih unij, ki izhaja v Washingtonu in ima do dva milijona cirkulacije, svari unije, naj ne nasedejo propagandi za tretjo stranko, ki se bo — če se bo — ustanovila na konvenciji v Minnesoti. “Labor” pravi, da so v ospredju te propagande komunisti, ki jo tudi financirajo. Kapitalistično časopisje jim daje mnogo reklame, ker hoče na ta način diskreditirati in omalovažiti gibanje ameriškega unijskega delavstva za resnično tretjo stranko. V uredniškem članku, objavljen v izdaji z dne 5. aprila, trdi, da je med temi agitatorji mnogo takih, ki so v službi protidelavskih, provokatorskih agencij. “Labor” svetuje unijam, katerih glasilo je, naj se drže proč od st. paulske konvencije, ki se bo vršila dne 17. junija, kajti unije bodo zborovale na svoji konvenciji dne 4. julija v Clevelandu, kjer bodo odločile, kako jim je nastopiti pri prihodnjih predsedniških volitvah za varovanje interesov ameriškega delavstva.

Socialist ni tisti, ki pravi, da je, ampak tisti, ki deluje socialistično.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Klub št. 1 za gradnjo Doma Jugoslovanske Socialistične Zveze in Proletarca.

CHICAGO, ILL. — V petek 11. aprila se je vršila diskuzijska seja kluba št. 1, na kateri smo razpravljali o akciji za gradnjo slovenskega doma v Chicagi in o akciji, ki jo vodi JSZ. na podlagi resolucije sprejete na IV. rednem zboru JSZ. glede gradnje lastnega poslopja za naše urade.

Na seji dne 11. aprila je referiral sodrug Frank Zajec o gori omenjenem vprašanju. Izčrpek njegovega referata je objavljen v tej izdaji Proletarca in članom, ki niso bili na seji, priporočam, da ga prečitajo.

Tendenca razprave je bila, dali naj naši člani, oziroma klub kot tak, sodeluje pri akciji za gradnjo slovenskega doma v Chicagi, ali pa naj se umakne temu sodelovanju in vposli vse svoje energije za gradnjo doma Jugoslovanske Socialistične Zveze, oziroma "Proletarca".

Po končanem referatu so se udeležili diskuzije F. S. Tauchar, Anton Slabe, Philip Godina, M. Lučič, Frank Udovich, John Turk in F. Zajec. Predsedoval je D. J. Lotrich. Razprava je trajala do 11:30 zvečer. Bila je mirna in stvarna. Udeležba seje je bila primerna.

Po končani razpravi je bil sprejet predlog, ki določa, da bo klub št. 1 vposlil vse svoje energije za cilj lastnega doma naše Zveze in "Proletarca"; akcijo za slovenski dom v Chicagi pa prepušča društvam.

Da je prišlo do te razprave je vzrok v tem, da so na vodilnih mestih Z. O. S. v Chicagi štirje naši sodruzi in da je med zastopniki društev precej naših članov. To cepljenje energije pa želi večina kluba omejiti v interesu naše lastne stvari, kar je razvidno iz referata. — *Chas. Pogorelec*, tajnik kluba št. 1, JSZ.

Resnica jih bude.

GLENCOE, O. — Z dopisom v 36. števil. "Prosvete" sem zadel v sršenovo gnezdo. "Kaj vi socialisti, mi smo zgradili jednoto, mi smo sposobni, ne pa vi!" so odmevali nekateri dopisniki, frančiškanska "Edinost" in "Glas Svobode". (Naj omenim, da "E." ne čitam in je ne dobivam; da se je obregnila ob mene, sem čital v "Proletarcu".)

Kadar so se pri SNPJ. vpeljavale kake reforme, so pri nazadnjakih vselej naletele na odpor. Ob vsaki taki priliki so se pojavili napadi na socialiste, oziroma na JSZ. in njeno glasilo "Proletarca". Največkrat se je protisocialistična opozicija zbrala okoli "Glasa Svobode", pa tudi okoli "Glasa Naroda" je kolebala. Drugi nazadnjaški listi so jima sekundirali.

Članki, ki jih sedaj priobčuje uredništvo "G. S.", drug drugega pobijajo. Niti dva stavka v enem in istem članku si nista v soglasju. So za take in take ljudi v glavnem odboru, ampak delavci, nikar ne mislite, da smo res zanje. Smo proti majnarjem, ampak so dobri ljudje in mi nismo proti njim. Smo proti social.stom, ampak samo zoper nekatere, tisti pa, ki

nočejo biti aktivni v socialističnem gibanju, so nam prav všeč.

Zelo zaviti so tudi dopisi, tikajoči se združitve slovenskih podpornih organizacij. Na podlagi teh dopisov je prišlo uredništvo "Glasa Svobode" do zaključka, da združitve ne bo, dokler se bodo prizadete organizacije (SSPZ., JSKJ. in ZSZ.) bale diktature radikalnih socialistov v SNPJ.

V SNPJ. ne diktira nihče, ker imamo društvene seje, konvencije, referendum in glavni odbor, ki ima nalogo vršiti delo in izvrševati sklepe zborov.

Članstvo SNPJ. ni proti združitvi podpornih organizacij. Ako združenje ni še popolno, ni to krivda socialistov, ampak jo je treba najti neke drugje. Dokler bodo imele podporne organizacije taka glasila kot so "G. S." in "G. N.", ne bo prišlo lahko do združenja. To trditev mi ni treba utemeljevati, ker jo potrjujejo skušnje. Za podporne organizacije je najboljša, da imajo svoje glasilo, ali pa vsaj list, ki ga ne lastujejo ali kontrolirajo privatni interesi.

Ker sem že pri združenju, naj povem tudi o tem svoje mnenje. Neglede, kaj kdo misli danes o združenju podpornih organizacij, prišel bo čas, ko bo članstvo ene ali druge organizacije veselo, če se bo imelo s kom združiti. Imeli smo dobo, ko so podporne organizacije rasle kakor iz tal. Starejši rojaki se dobro spominjajo, da je hotela skoro vsaka večja naselbina svojo jednoto; mnogo je bilo ustanovljenih, toda le nekatere so pokazale življenje v sebi; večinoma so prestale ali pa se izpremenile v samostojna podporna društva.

Današnja doba je doba združevanja — združevanja na gospodarskem, političnem in prosvetnem polju. V bodočnosti bo še bolj. Ako pa hoče kdo nasprotovati združenju podpornih organizacij zato, ker so pri tej ali oni tudi socialisti, bo našel lahko še kakšne druge izgovore.

Ali imajo slovenski socialisti sploh kake zasluge za razvoj SNPJ. ali jih nimajo? "Glas Svobode" pravi, da gre zasluga konservativcem in kar se tiče vodstva jednote, "zmernim" voditeljem. To je menda pripravljen dokazati. Zelo zelo rad bi, da bi ti trditev res dokazal. Dokler je ne bo, bom prepričan, da gre zasluga za današnjo veličino SNPJ. vsem tistim njenim agitatorjem, ki so se družili okoli "Proletarca" in jednotinega "Glasila" ter se borili proti takrat mogočnemu aparatu slovenskega klerikalizma, proti tišočerim nevednim ljudem, proti praznovrstvu, privatnim "bankirjem", prostituiranim "tolmačem", proti trgovcem in bosom v službi raznih kompanij in proti brezmejni nevednosti med maso naših rojakov. Bilo je joka v družinah naših agitatorjev, ker so bile njihove žene zasmehovane in prezirane; dogajalo se je, da so na cestah pljuvali za njimi. Ako je župnik odklonil krstiti otroka kakemu agitatorju SNPJ., četudi samo za nekaj dni, se je tiste družine ogibala vsa pobožna naselbina in se zgražala v svetem strahu nad tolikim pohujšanjem. Ko gledamo danes nazaj na tiste čase, se nam zde smešni in tragični ob enem. Ampak agitatorji so delali z veseljem in navdušenjem. Nobenih ovir se niso strašili. Na konvencijah so pazili, da so prišli v urad pošteni in sposobni ljudje. V gl. odboru niso bili samo socialisti, toda duh socialističnih agi-

tatorjev, ki so delali za jednota, jih je nadzoroval in vodil po poti poštenja. Kadar so se uprli, ali kadar so hoteli hoditi po svojih potih, jim članstvo ni več poverilo mandatov.

Sedaj, ko je jednota trdna, ko je dobro razglašena in spoštovana, je pristopilo v njo tisoče takih, ki so jo pred leti blatili, napadali in ji prerokovali smrt. In ravno ti ljudje nam očitajo, da nimamo za njen razvoj nobenih zaslug . . .

SNPJ. raste, zgradila si bo tiskarno, ki je menda ljudem pri "G. S." trn v peti, ima svoj dnevnik, duh socialističnih agitatorjev v nji pa nekako izhlapeva. In v tem je nevarnost. Veliko novih članov prihaja v jednota radi ugodnosti, ki jih jim nudi in ne radi načelne izjave. Ko bi mogli, bi jo DANES IZBRISALI iz pravic, njeno glasilo pa spremenili v navadno malomeščansko glasilo. Njih cilj ni uničiti SNPJ., ampak jo spremeniti v konservativno organizacijo. Ta element je jak, toda ni enoten. Zbira se okoli klerikalnih listov, okoli "G. N." in okrog posameznih "zmernih" voditeljev.

Tudi "G. N." je to jasno pokazal, ko hvali konservativce in napada socialiste. Tisti, ki so se zbrali okoli njega, bodo sami padli v jamo, katero kopljejo drugim, če bo zavedno članstvo na straži. — *Nace Zlemberger.*

(Opomba. — Ta dopis sem mislil poslati "Prosvetiti", toda da se mi ne bi očitalo, da agitiram pred volitvami za gl. odbornike v jednotinim glasilu za socializem, sem ga poslal "Proletarcu." — N. Ž.)

Konferenca klubov J. S. Z. v Pennsylvaniji.

Konferenca socialističnih klubov J. S. Z. v zapadni Pennsylvaniji, ki se je vršila dne 30. marca v Broughtonu, Pa., je bila dokaj dobro obiskana. Precej sodrugov iz bližnjih naselbin se je udeležilo zborovanja kot poslušalci, ki so pazno sledili poteku konference in razpravam njih delegatov.

Dasi ima taka konferenca vedno veliko dela, je bila vendar sistematično organizirana tako, da se je delo oficijelnega zborovanja izvršilo v razmeroma kratkem času. Hitelo se je z delom največ radi tega, da bo tem več časa za javno zborovanje in morebitne debate, kajti shod je bil odprt vsem. Udeležba na shodu je bila precej povoljna, in skoraj vsi sedeži v dvorani so bili zasedeni. Tudi na galeriji je bilo precej ljudi. Kljub temu je bilo še nekaj prostora za one, ki še niso dobro navajeni hoditi na politične shode, in katerim priporočam, da naj se prihodnje prilike poslužijo, kajti ne bo jim žal tistih par uric med tovariši, ki se bojujejo za delavske interese.

Konferenca je bila sklicana po okrožnem tajniku John Jerebu, ki je tudi odprl zborovanje. Predsednikom je bil izvoljen sodrug Anton Zornik iz Herminie, zapisnikarjem pa Louis Kveder iz Pittsburga. Delegacija je poročala o aktivnostih svojih klubov, in o načrtih, ki jih imajo nekateri klubi za bodoče delo v svojem delokrogu. Iz poročil delegatov se da sklepati, da so naši sodrugi v državi Pennsylvaniji precej delovni, zato pa JSZ. razmerom dobro raste v tej državi. Sicer je še veliko polja za obdelati; in da bodo vsa polja in travniki postali rodovitni, skrbe pionirji sedanje aktivnosti, ki orjejo ledino in sejejo plodnosno seme.

Po konferenci se je vršil shod, kateremu je predsedoval sodrug Jereb. Na programu so bili štirje govorniki; dva v angleskem jeziku, in dva v slovenščini. Najprej je bil predstavljen sodrug Stark iz Pittsburga,

ki je v dvajsetminutnem govoru precej povedal. On je dober govornik. V glavnem je razpravljajal o splošni politični situaciji, razlagal pomen socializma in naše stranke, ter končno podal nasvet, da naj se članstvo kolikor mogoče loti izobraževalnega dela — predvsem da se nauči angleščine, ki je takorekoč prvi pogoj, da sploh zamoremo svoje misli razviti med prebivalstvo naše države, in ljudstvo pridobiti za socialistično družbo.

Po svojem govoru je sodrug Stark naznanil, da je zastopnik lista New Leader, in da bo skušal dobiti nekaj naročil. Medtem ko je pobiral naročnino po dvorani, je njegov tovariš, sodrug Adams nastopil, ter govoril o važnosti socialističnega časopisja in literature sploh.

Tretji govornik je bil sodrug Tauchar iz Chicaga, ki je bolj obširno govoril o politični situaciji v Ameriki in drugod, ter toplo priporočal vsesplošno organiziranje jugoslovanskega delavstva v Ameriki v J. S. Z. Opozarjal je na nevarnost razkola v delavskih političnih in drugih organizacijah, ter priporočal več delovanja in agitacije med še ne organiziranimi delavci. Kajti najprej je treba močne in sposobne organizacije, potem šele zamoremo pričakovati, da bodo naše ideje in delo rodilo sad.

Četrti govornik je bil sodrug Anton Zornik iz Herminie, ki je v obsežnem govoru razjasnil mnogo perečih delavskih problemov. Priporočal je navzočim, da naj tudi skrbe za to, da bodo njih otroci aktivni v naši akciji. Vse zavisi, kakšno vzgojo damo naši mladini. Po dobro vcepljenih naukih se razvijajo v mladini zdrave ideje, ki nam rode dobre bodoče bojevnike. Sodrugi Zornik je povedal, da ve to iz lastne izkušnje. Vzgojil je svojega sina tako, da danes ko je že skoraj dorastel, v vseh svojih govorih in debatah nastopa za delavske interese. Nadalje je sodrug Zornik dal nekoliko poročila o delavskih konvencijah, katerih se udeleži kadarkoli mu dopušča čas.

Sodrugi Zornik spada med aktivne in marljive naše borce v zapadni Pennsylvaniji, katerih ima JSZ. precej v tej državi. Imeti bi jih pa morala še več, ker tam je zelo obsežno polje in še dosti ledine, ki čaka pridnih rok. In ravno take konference so za to potrebne, ker bodo zainteresirale druge, ki bodo delali toliko časa, da bodo vsi Jugoslovani v Pennsylvaniji člani in boritelji v političnih vrstah in za našo JSZ.!

Po shodu je bilo dovoljeno staviti vprašanja na govornike. Jernej Hafnar od delavske stranke je stavil nekaj vprašanj, na katera je pa dobil točne odgovore, zajedno s pojasnilom, da so bila vsa njegova vprašanja odgovorjena že v izvajanjih govornikov.

Konferenca in shod sta bila dober moralen uspeh. Člani lokalnega kluba so bili jako zadovoljni z uspehom, in nekateri so mi rekli, da bo ta shod veliko pomagal, da bodo še drugi, ki niso še sedaj člani kluba, pristopili v naše vrste. Tudi jaz upam, da bo tako. Polje v Broughtonu je veliko, ker tam živi mnogo naših rojakov, ki so sicer zavedni delavci, vendar pa do sedaj še niso veliko mislili na to, da bi bilo dobro organizirati se v politično stranko, ki stremi za tem, da osvobodi delavstvo izpod kapitalistične sužnosti. Sprevideli so, da tisti stari argumenti: "Kaj bom tam plačeval tiste cente, ko pa nič podpore ne dobim," ne drže več dobro. Zavedajo se, da je tisto majhno plačevanje na mesec namenjeno za osvoboditev delavstva. Ko bo delavstvo s pomočjo svoje politične stranke dobilo kontrolo nad industrijo in vlado, ne bo več treba plačevati prispevek za bolniško podporo in drugo za-

varovalnino! To je pa tista korist, katero dobimo — če ne mi, pa naši potomci — za tisto plačevanje v socialističnih klubih, katero se mnogim zdi tako nepotrebno.

Sodrugom v Pennsylvaniji na tem mestu častitam na njih velikih uspehih na organizatoričnem polju. Človek je vesel ob takih prilikah, ko vidi, da se ljudstva zanima za svoje interese.

Konferenca v Broughtonu je sklenila, da bo prihodnje zborovanje socialističnih klubov v Avella, Pa. Vse podrobnosti bodo naznanjene pravočasno v Proletarcu. Za stalnega tajnika teh zborovanj je bil izvoljen sodrug John Jereb iz Canonsburga, za pomožnega tajnika do prihodnje konference pa Frank Demshar iz Broughtona, Pa.

FRANK S. TAUCHAR.

Slavnost dvajsetletnice S. N. P. J. v Chicagi.

V soboto 12. aprila so čikaška društva SNPJ., 8 po številu, priredila slavnost dvajsetletnice Slovenske Narodne Podporne Jednote, ki se je vršila v dvorani soka Pilsen na So. Ashland in 18. ulici.

Udeležilo se je je nad 400 oseb.

Videl sem goste tudi iz naselbin Waukegan, Racine, Kenosha, Milwaukee in drugih okoliških krajev. Tudi nekaj zunanjih gl. odbornikov je prišlo na slavnost.

Program se je pričel že precej pozno. Pač banket! John Stonich, prvi predsednik SNPJ., je bil predsednik omizja. Miss Tilka Udovich je deklamirala Molekovo "Ko je posijalo solnce". Za njo je zapel pevski zbor Sava par pesmi, nakar je predsednik predstavil konzula države S. H. S. g. Božidara Puriča. Ničesar takega ni govoril, kar bi moglo žaliti čute in mišljenje naprednih ljudi.

Povdarjal je fraze o svobodni domovini, revolucionarni Jugoslaviji, naprednosti naših rojakov in hvalil je SNPJ., kot se na banketih spodobi. Konzul Purič je diplomat in ve kako je treba govoriti tej in kako kaki drugi avdijenci. Mnogim ljudem se ni dopadlo, da je nastopil. Drugi so mu ploskali.

Vincenc Cainkar, predsednik SNPJ., je bil drugi govornik. Opisal je nekoliko zgodovino Jednote, njene zasluge na polju vzajemne pomoči in prosvete ter jo imenoval hrbtnico vsemu narodnemu življenju Slovencev v Ameriki.

Ga. L. Nemanich je zapela "Ptičko" in "The Glow Worm" v angleščini. V duetu sta nastopila ga. Nemanich in gdč. Ana Grile ter zapeli "Divja roža". Na klavir ju je spremljala ga. Mary Oven. Potem je nastopil s kratkim govorom John Terčelj, ki je apeliral, naj članstvo jednote ohrani razredno zavedni duh. Za njim je prišel na oder Jože Zavertnik, urednik "Prosvete", in izvajal, da je pomenila ustanovitev SNPJ. in njen razvoj revolucijo v življenju našega delavstva v Ameriki. Naloga članstva sedaj je to revolucijo ohraniti. Kot zadnja je nastopila neka Hrvatica z deklamacijo. Njeno ime mi ni znano.

Skoro skozi ves čas programa je vladal v dvorani šum, ki je bil včasih glasnejši kakor govorniki. Čudno, da so udeleženci vzeli to priredbo samo za navadno zabavo in ni imela značaja, kakršnega bi človek pričakoval na taki slavnosti. Bil sem na banketu kluba št. 1, JSZ. meseca maja prošlo leto, ki se mi je zdel vse nekaj drugega kakor ta. Res, da je bila udeležba precej manjša, ampak ljudje so bili mirni in sledili govornikom, katerih je bilo več kakor pa na priredbi dne 12. aprila. Govori na slavnostih, na katerih ljudje

nočejo biti pozorni, ne naredo nobenega utiska, bili taki ali taki.

Biblija pripoveduje, da je neki ohceti Odrešenik spreminjal vodo v vino. Nekaj takega bi bilo priporočljivo tudi na sobotnemu banketu v obratnem smislu. Voda je včasih zelo dobra. Ako je ni dovolj, postanejo ljudje preveč navdušeni ter nastopajo kot govorniki vse križem, samo ako jih hoče kdo poslušati.

Ženske, ki so delale na banketu, kakor tudi moški, ki so se trudili s pripravami ves dan in večer, imajo vse moje simpatije, ki pa jim seveda ne morejo pomagati. Bile so izmučene od napornega dela, in to je bila njihova zabava.

Na kratko, slavnost dne 12. aprila je bila preveč neprisiljena in prisiljena zabava pa premalo slavnost. Sicer pa se jednotine številke kljub temu večajo. — *Poročevalec.*

Ni vredno polemizirati.

CHICAGO, ILL. — "G. S." se v svojih izdajah tekom zadnjih par tednov zaganja prav smešno v način volitev in nominacij kandidatov v gl. odbor SNPJ. Na prvem mestu se porogljivo spodtika nad kvalifikacijami nekaterih kandidatov, ob enem pa namiguje, naj se volilci varujejo socialistov, ki hočejo "ronati" jednoto. (Kakor da socialisti niso največ delali za jednoto in jo ohranili pred tistimi graftarji, ki jih je "G. S." vedno zagovarjala.)

Morda se pisanje "G. S." komu dopade, toda med kandidati jih bo menda zelo malo, ki bi dali kaj nato, kaj pišejo prostitutirani ljudje o njihovih kvalifikacijah; saj danes lahko ve vsak ve, od kod piha veter.

Pri "Glasu Svobode" imajo staro navado, da pišejo ob vsakih volitvah za tistega, ki najbolje plača. Tako so pisali ob volitvah za republikance, potem pa za demokrate, kakor je že bolje neslo. Morda pričakujejo tudi od volitev gl. odbornikov SNPJ. kak cvenk. Pa bodo najbrž lahko spravili.

Yes, socialiste imajo v želodecu, ker so pravični, ker ne trpe zverženosti in imajo NAČELA, sami pa so brez njih.

S takimi ljudmi se res ne izplača resno polemizirati, ker bi bilo za socialista prenikotno, ljudje pri "G. S." pa bi si delali s tem brezplačno reklamo.—X.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

SODRUGI V PENNSYLVANIJ!

Agitirajte za razširjenje vašega glasila "PROLETARCA". In agitirajte tudi za vaše angleško socialistično glasilo "THE WORKER", ki ga izdaja socialistična stranka v Pennsylvaniji. Naslovite: The Worker, P. O. Box 685, Reading, Pa. Naročnina: za celo leto \$1.50; za osem mesecev \$1. Agitirajte med vašimi ameriškimi tovariši delavci, da se naroče na ta list.

NAŠI ODRI.

"Elga."

Dandanes, ko se še vedno šteje vse slovenske dramatične kritike med opravljive pijance, razbojnike in ubijalce, posebno če so "destruktivni", morajo slednji, ako kaj kritizirajo, imeti dober humor, potrpežljivost in toleranco, akoravno je glavni namen vsake poštene dramatične kritike podajati utfe in fakte na lep način, kar seveda ni vselej mogoče. Primerjanje je zamerljivo, v ljubezni sploh usodepolno. Toda kritizirati predstavo "Elga" pod vodstvom ge. Auguste Danilove s sodelovanjem slovenskega dramatičnega društva "Ivan Cankar" in ne primerjati isto s prejšnjimi predstavami pod drugim vodstvom, bi bilo nepošteno, podlo, zločin, kateri zasluži najmanj električni stolec. Vsakdo, kateri kritizira to igro, ne da bi pokazal kontrast med prejšnjim režiserstvom in režiserstvom ge. Auguste Danilove, bi bil krivičen napram nji, pristranski, nevednež, hinavec ali pa oboje.

Zapomniti si je treba, da edina nova moč pri igri je bila ga. A. Danilova. Druge moči so bile iste, kot smo jih preje videli pri prireditvah dramatičnega društva "Ivan Cankar". Dne 6. aprila 1924, leto ženske prednosti v snubitvah, se je prvič v žalostni zgodovini slovenske dramatike v Clevelandu videlo na našem odru nekaj, kar je pokazalo sploh namen dramatičnih društev. Življenje je bilo na odru. Prej sem si mislil, da so igralci leseni, da za njimi govorijo ventrilokvist, da so navit gramofon, da znajo malo čitati svoje vloge, vse, samo igrati ne. To ne velja samo za prejšnje premajhne odre; to velja tudi za marionetično predstavo "Brata Martina" in za "Pohujšanje v dolini šentflorjanski". Drama mora vzbuditi čustva in ni nič drugega kot *umetno življenje na odru*. Da so prejšnji režiserji dobri duše, rad verjamem; še predobre so; da so se veliko žrtvovali za dramatiko, tega ne zanikam; da so skušali vse, kar so zmogli, jim tudi rad pripoznam; da pa so bili absolutno nezmožni za režiserstvo ter s svojo napuhnjeno domišljijo veliko škodili dramatik, jim pa tudi moram naprtiti na rame. Izgledalo, in bilo je, da je slepec slepca vodil. Tu, kjer bi se moralo dobiti človeka, kateri ima pojem o režiserstvu, kateri dobro pozna človeško naravo, pozna dela in namen istih, je navadno vodil tak, kateremu ni mati narava dala teh lastnosti in čednosti.

Brezdno med prejšnjimi prireditvami in zadnjo je preveliko, da bi se mogli povrniti na prejšnjo stopnjo. Razvoj je naprej in ne nazaj. Diletanti so pokazali, kaj se da narediti pod dobrim in zmožnim režiserstvom. Za občinstvo, katero zahaja k dramatičnim predstavam dramatičnega društva "Ivan Cankar", ne preostane nič drugega, kot da od prvega do zadnjega zahteva, in to na ves glas, da se da režiserstvo v roke ge. Auguste Danilove, ali pa kakim osebi ravnotako zmožni, ali še bolj. Okusili smo končno tudi na našem odru, po tolikem potrpežljivem čakanju, malo dramatičnega življenja na odru. Vsi ste bili zainteresirani. Pri volji ste plačati dobro vstopnino, — čemu bi v izmeno ne dobili tudi dobre predstave? Kadar pa hočete gledati marionete, tedaj pojdite v kak cirkus ter vprašajte po njih. Take predstave vas bodo stale kvečjemu "kvo-der".

Konstruktivna kritika je največ kriva, da se je to dogajalo toliko časa. Kaj pa je namen "konstruktivne kritike"? Hvaliti in nič drugega! Hvaliti pa je najlažje delo. To delo lahko opravlja navaden človek

brez vsakega dramatičnega pojma. Destruktivna kritika, naobratno, ima za svojo nalogo dobiti ne one napake, katere lahko vsaki tepec najde, ampak prave hibe in nedostatke igre, režije in igralcev.

Ker je bil izvleček igre že priobčen v "Enakopravnosti", ga ne bom še enkrat podajal. Zadostuje če omenim, da je igra povzeta po Grillparzerjevi kratki povesti; da je pisatelj igre, Hauptmann, rabil tehniko sanj za to igro; da ni res, da je "Elga" ena izmed "najpomembnejših in najboljših Hauptmannovih dram." Igra je bila pisana v času, ko je Hauptmann propadal. Vzrok njegovega propadanja, propadanje je bilo začasno, je bil boj med naturalistično dramatik, katere oče je on sam, in znanostjo. "Elga" je bila prvič vpriporjena leta 1905 v Lessing gledališču na Nemškem.

Ako sem se izrazil, da "Elga" ni velepomembna, sem to storil iz vzroka, ker želim, da se ljudstvo ne zavaja. V resnici pomembne Hauptmannove drame so: "Schlunk in Jau," "Podgane", "Kolega Krampton", "Tkalci" in druge. Nikoli pa "Elga". Ali ni vsaka velepomembna drama malo otožna? Če ni, sem jaz največji bedak na svetu. Le tepec je popolnoma zadovoljen in srečen. Namen prave drame ni razveseljevati bedake v njih veselju, ker živijo, ampak da jih pripravi, da razmišljujejo svojo žalostno življenje in se vprašajo, zakaj jim je sploh dovoljeno živeti. Kaj imamo v "Elgi"? Imamo staro izrabljeno formulo: Prešestvo vanje in kazni. Žena vara moža. Ne vem, če je to obsojanja vredno, ko vendar na Francoskem in drugih krajih ne obsojajo. Mož v svoji ljubosumnosti ukaže umoriti ljub meca svoje žene. To je vendar drama za deklet, — sanjavo "sweet twenty one", in za ljudi, kateri so še na najnižji stopnji moralnega in duševnega razvoja. Kaka čustva pa vzbudi ta "velepomembna" drama? Uverjeni bodite, da so drugi bolj "velepomembni" trikotniki. Varanje moža ali ženske je pač nekaj, kar smo se preobjedli v mlajših letih. Sentimentalnosti pri tem ni treba. Za nekako prikuho v drami je pisatelj smatral potrebnim, da nam da nepotrebnih prvi prizor in kratek del zadnjega. To nenavadno moti. Skoro vsakdo, s katerim sem govoril o predstavi, me je vprašal, kako je z onim vitezom, kateri je lepo spal, vstal ter spet "šu spal". To vtikovanje nemškega viteza sem jim "tolmačil", mogoče se motim, da je poklon nemški, gledališki publiki. Časi so to zahtevali, Hauptmann pa kot praktičen mož jim je ustregel. Vsakdo pa je nezavedno čutil, da ne spada k igri. Sanje so igra, drugo je odveč.

S pričetkom prvega prizora se je poznalo, da so morali igralci biti pod drugim vodstvom, ali pa da se je zgodil čudež med predstavo "Elga" in predstavo "Pohujšanje v dolini šentflorjanski". Videti je bilo, da je bilo precej skušenj, a ne dovolj. Da bi se igralo z večjo gotovostjo, zahteva taka igra najmanj še dvakrat toliko skušenj, kot so jih igralci imeli. Naravno je, da predno igralec pojmuje svojo vlogo, njen karakter, ter da ga naravno izrazi, mora imeti veliko skušenj in časa za poglobitev. V splošnem so igralci zapopadli svoje vloge z razumnostjo in jih iskreno igrali. KOMU NAJ DAM TO PRIZNANJE?

G. G. F. Terbižan je igral vlogo nemškega viteza. Kot pri vseh srečnih in zadovoljnih očetih, posebno če je še mlad in ima samo enega otroka, je bil zelo privlačno rdečega obraza, imel dober tek in dobro izražal splošno zadovoljnost s svetom, kakor je. Ako je res predstavljal nemškega viteza, moral bi na vsak način malo pačiti svoje besede; slišalo se je,

kot da bi govoril Korošec ali pa Krašovec. Hauptmann izrecno zahteva, da se dialekte rabi v vsaki njegovi igri. Mogoče g. Terbižan ne govori nemščine. V tem slučaju bi bilo dobro, da se da vlogo osebi, katera je vsaj toliko zmožna nemščine, kot jo zna še marsikateri avstrijski vojak. Ako je g. Terbižanu kaj do dramatike, naj boljše opazuje življenje okrog sebe. To mu bo veliko pripomoglo, da ne bo tako vpil. Opazil bo, da večidel vsakdanjega govorjenja se vrši v navadnem tonu. V večji ali manjši meri je to priporočljivo tudi ostalim igralcem. Zelo čudno je, da je imel vitez moro. Navadno srečni možje dobro spe in je nimajo.

Vlogo meniha je predstavljal g. Ivan Steblaj. Zalosten je bil precej; idejo časa je fino izrazil; pozabil pa je malo razkriti glavo potem, ko je že bil več časa v sobi. Ko človek pride v zavetje, se vedno več ali manj razkrije. Moral bi to storiti vsaj iz vljudnosti napram vitezu, saj je dal tudi kupico k ustom iz istega razloga, kateri ne verjamem, da mu je videl obraz, a mu je vendar čital razburjenje z njega, ker po životu se ni tresel.

Kot grof Starženski me je g. I. Steblaj popolnoma prijetno presenečil. Kdo bi si mislil, da je Steblaj kakor nalašč pripravljen za vlogo kakega večkega norca, "fajmoštra", ali pa kakega nerodnega kmeta, da je zmožen se naučiti tako strastno poljubljati v tako kratkem času, kot je preteklo med zadnjo igro "Brata Martina" pa do Elge?" Nikoli ne bo premagal svojo sramežljivost, sem si napačno prorokoval ter vedel, kaj se pravi poljubljati. To mu zna zelo koristiti v bodoče. In glej čudež! Poljubljal je kot najbolj strasten ljubimec in to ne z malim užitkom! Daj, da bi mu bili bogovi naklonjeni, ako se bo skušalo iz njega napraviti oderskega ljubimca! Res je, da ni nikdar bil in ni za take vloge. Ako bodo bodo bogovi in ga. A. Danilov čuvali nad njim, doživel bo čudež. Za dobrega ljubimca je treba življenske skušnje, ne pa samo na odru. Res je, da vse ljubi na en ali drugi način, toda lepota in fantovska prostost je potrebna pri vlogi ljubimca. Da se ljubezen izraža, jo je treba preje občutiti, preživeti in opazovati. S tem pa ne rečem, da ni g. I. Steblaj prisiljeno dobro igral. Igral je pač kot je mogel najboljše. Izboljšal se je pod novim vodstvom najmanj za 500%. Taki napredki so redki. Preje je pri taki vlogi vpil, sramežljivo pogledal in zelo nerodno objel, žal mi je za igralko, a sedaj je vse spremenjeno. Za Danilovo je on moral imeti največ dela. Potrudil se je toliko, da je siromak bil na večerni predstavi hripav. Čast in hvala mu. Režiji pa priporočam, da se ga v bodoče za take vloge ne vporablja, ker telo, glas in zunanost ga ne priporočajo. Življenske skušnje in opazovanje še manj. Sam pa naj bolj pazi, da se ne spozabi, v katerem stanju se nahaja. Ko bi moral biti malo v njej in se malo "guncati", je nenadoma, in v moje začudenje, postal trezen z nogami.

Mariano, njegovo mater, je predstavljal ga. Anica Rogelj. Vloga ni bila v pravih rokah, toda ne tako nesrečno v nepravih kot ona Oginskega. Bila je previsoka za to vlogo. Hoja se ni ujemala s starostjo; glas, mesto glasa bolj postarne ženske, je bil kakega tridesetletnega dekleta. Zastonj sem upal, da čutim, da je v tem dekletovem glasu vsaj malo materno skrb. Ni je bilo. Jasno je, da se je dalo tej vlogi premalo pozornosti od strani režije. Hoja je bila hoja prav mlade ženske, kar ni mogoče, akoravno so grofice navadno ohranile čvrste noge v starosti. Kaj ni v navodilih, da bi se morala nasloniti na Elgo, ko jo slednja sprejme? Zgledalo

je, da se je Elga naslanjala na njo. Tej vlogi se mora na vsak način dati malo več pozornosti. Tupatam se je Anica Rogelj posrečilo izražati kak notranji občutek. Najboljša je bila, ko je bila tiha.

(Konec prihodnjic.)

"Golgota."

Dramski odsek kluba št. 1 je dne 6. aprila vpriporil Sergjan Tučičevo dramo "Golgota" v treh dejanjih. Na čikaškem odru je bila sedaj prvič vpriporjena.

Prvo dejanje se vrši v samostanu, drugo "zunaj", v življenju, tretje zopet za samostanskimi zidovi.

Polikarp, pust menih, čita s suhoparnim, zopernim glasom evangelij. Med njegovim čitanjem se prične pater Dimitrij, mlad, zdrav fant, smejati, "ker se je nečesa spomnil". Patri se zgražajo nad njegovo predrznostjo. Demetrij pa jim prične pripovedovati zgodbo o liščku, katerega je vjel še mladega in ga zaprl v svojo sobo; vesel je bil in prepeval, dokler ni "spoznal, da celica ni svet, ampak ječa, da je svet tam zunaj, v zelenem gaju, v solncu . . ." Postal je otožen in nehal je peti. Neko jutro pa ga je izpustil v svobodo. Omamljen od sreče je skakal z veje na vejo, začutil je, da to ni prevara, ampak da je to kar je okusil živa svoboda . . .

In v Demetriju je vstalo hrepenenje po svobodi, po solncu! Ko razlaga to patrom, se zgražajo, prior Makarij ga kara, on pa jim naprej pripoveduje: "Nekoga dne pa je prišel zopet k meni, toda ne kot izgubljeni sin v evangelijski priliki, ampak da se mi roga. . . . Sedel je na akacijno vejico pod mojim oknom, smejal se je s svojim srebrnim žvrgoljenjem in me vprašal če sem notri. Toda ni prišel . . ."

Makarij ukaže Polikarpu, naj nadaljuje s čitanjem evangelija, Demetrij pa zahteva, naj mu dovolijo čitati nekaj drugega, da bo "pomiril cenjene brate." In oče mu končno dovoli. Z vznepenim glasom jim čita Visoko pesem. Prior besni. Patri se zbirajo okoli njega in protestirajo. Ukaže jim oditi, prior ostane z Demetrijem. Sviri ga, izprašuje, grozi, tolaži. Toda Dimitrij se ne uda, žela ga po življenju in svobodi "tam zunaj". Prior skliče redovnike in jim naznani: "V našo čredo se je prikradla garjeva ovca. Demetrij, katerega smo imenovali svojega brata, je odpadel od gospoda . . . Užalil je našega odrešenika . . ." Ukazal jim je, da mu nihče ne sme dati niti besede tolažbe in ga preklel. Redovniki ga psujejo z Antikristom in oidejo. Edino vratar Peregrin se vrne in ga tolaži. Demetrij zasliši liščka, ki žvrgoli na vrhu: "Ali čuješ? . . . Življenje kliče." Peregrin odide, Demetrij ostane sam. In tedaj se mu prikaže vizija, žena, solnce, ki ga kliče k sebi. Čudi se ji, ne razume, se razveseli, ji pade h kolenom, vizija izgine. "Kje si?!" Od zunaj se zasliši njen smeh . . . Pride On, ovit v dolgo belo haljo, z blagim obrazom in ga prime za roko. "Pojdi!" "Kam?" vprašuje Demetrij. In On se nasmehne "z nasmehom fine ironije", vodi ga k izhodu in ga potisne "v življenje!"

Pojdi, pij, živi in se razočaraj, o Demetriju!

Drugo dejanje.

Demetrij je pisatelj. Poročen je, ima otroka, ki mu zboli. Zdravnik je pri njemu, On! Demetrij se vrne od založnika, sluga mu naznani, da "milostljive ni doma — odšla je okrog pete ure z onim gospodom, ki Vas zadnje čase pogosto poseča . . ." Demetrij je ljubosumen. Iz otrokove sobe pride On, zdravnik, misteriozen človek, filozof. Govoril je z Demetrijem, ga

izpraševal, mu gledal in videl v dušo in mu jo razgaljal. Ampak Demetriji je mislil le na ženo, ki je "odšla že okrog pete ure s tistim gospodom . . ." in pri teh morečih mislih je celo na svojega otroka pozabil. Prismejala se je s svojim ljubimcem, vstopila z njim v sobo, zagledala Demetrija, in se začudila: "O, ti si se že vrnil?"

In prišel je trenotek, ko je Demetriji spoznal in videl: Vse se pogreza pod njim. Žena ga ne ljubi več. Otrok mu umira. V potapljanju pa je zahteval: "Ubij me z resnico, toda povej mi jo!" In povedala mu je: Nisem več tvoja in te ne maram več!

Prosil jo je še en poljub, dolgega, večnega . . . In ko mu je dovolila, jo je prijel za glavo, pritisnil svoje ustnice ob njene, s prsti šel okoli njenega vratu in jo počasi zadavil. Streznil se je, in je videl: Konec! Pogasil je luči, se tresel, šel parkrat z roko preko čela, poiskal svalčico in si jo našel: "O, Kriste!" In prišel je: "Zakaj ste to napravili? . . . Zahtevate še kaj od življenja?"

Demetriji ni zahteval ničesar več. Pil je in izpraznil. "Sedaj se moram ubiti," je vzdihnil. "In moj otrok?" Nasmenil se je On in mu odvrnil: "Rešen je!"

Demetrijev greh je je prevzel nase On; potolažil ga je in ga odvedel do izhoda. Demetriji je odšel da se spove in spokori.

Tretje dejanje:

Samostan kot v prvem dejanju. Noč. Pride Demetriji in se priplazi preko zida na samostansko dvorišče. V temi prevrne stojalo s križem. Demetriji se skriva. Vrtar pride in sveti. "Ha, veter!" Ni bil veter. "Oče!" mu je zaklical Demetriji. Prestrašil se je vrtar Peregrin, se spustil v pogovor s tujcem in ga spoznal: "Ti odpadnik . . . pa tukaj . . . pri nas?! . . . Kako je bilo tam . . . zunaj?"

"Poglej me in videl boš . . ." Demetriji ga je prosil, naj ga ne odžene, naj mu pusti, da se spokori v kraju, kjer se je pričel njegov greh. Peregrin pa je bil radoveden: "Ha, vendar . . . če mi tako poveš . . . ali je lepše tam zunaj kakor pri nas?"

Vrtar ni bil zloben. Svetoval mu je, naj odide in pride ko bo čas, ne po noči preko zidu, ampak po dnevu skozi vrata. Demetriji pa je vedel, da bi mu prior ne dovolil vstopa: "Pokliči ga!" je zahteval. "Ej, lepo bi mi prior posvetil, da ponoči puščam v samostan. Antikrista," je modroval stari, grbasti vrtar. Prične mu pripovedovati, kako so izpraznili njegovo celico in vse kar je bilo v nji zažgali, stene pa poškopili z blagoslovljeno vodo. Demetriji se odloči: "Pokliči priorja, če ne ga pokličem sam." Ni bilo drugače. Peregrin je pognal samostanski zvon, menihi so prestrašeni vstali, se zbrali in pričeli peti psalme. Apolonij ni pel z njimi. Prišel je na dvorišče, da poišče nadležnega tujca. "Kje, kje je! Objela sta se. Vedel sem, da prideš . . . naš lišček, da ostaneš pri nas, a ne da se nam rogaš . . ."

Prišel je prior Makarij, prišli so patri, spoznali Demetrija in ga pozdravili z gnjevom v srcih. Demetriji se ni pustil ugnati: Prišel sem, da vam se spovem. In povedal jim je, kaj se mu je godilo tam . . . zunaj. "Vse . . . prokletstvo me ni ubilo . . . ubilo me je življenje." Smejal se je prior, strupen in zloben je bil njegov smeh: "Ha? Ali te je ubilo . . . Dobro je napravilo da te je ubilo." Patri so obsojali zavrženega brata z glasnimi pripombami. Demetriji pa je nadaljeval izpoved kljub sovražnim pogledom, ki so švigali nanj: ". . . Prvi stvar . . . ki mi je pokazal kaj je trpljenje je bil moj — otrok." Redovniki so se še bolj začudili.

Prior se je režal: "Tudi to!" Demetriji se je razjezil: "Ne onečasti niti z eno besedo otroka. Takega angelja kakor je on sedaj te ne bodo napravili vsi tvoji biči!" Prior pa se je zlobno smejal, ko je Demetriji razkladal svoje grehe, nagrabilene tam — zunaj. Redovniki so izgubljali potrpljenje. V priorju je kipel srd. In tedaj se razljuti tudi Demetriji: "Čuvaj se starec! Te roke so že enega človeka ubile! . . . Tam . . . v mestu . . . v neki hiši leži mrtva žena . . . moja žena . . . S temi rokami sem jo zadavil . . . In neki človek je tam . . . čuden . . . močan, kakor človeška vest, ki prevzame vse na sebe . . . kateri bo . . . ki bo razpet mesto mene." . . . In sedaj odpusti."

Prior mu ni odpustil. Dvignil se je sedemdesetletni starec, visko se je zravnal in dvignil roke proti nebu: "Apaga Satanasi!" In vsi redovniki, razun Apolonija, so ponovili za njim: Apaga Satanasi! Vsi, razun Apolonija so odšli. Rad je imel prijatelja, mučil se je, Demetriji mu je pogledal v obraz in ga prosil usmiljenja, tolažbe. Tudi Apolonij mu je ni dal. Mučil se je redovnik, šlo mu je na jok, boril se je sam s seboj: "Apaga, Satanasi!" Težko je izgovoril, zajokal je in odhitel. V zvoniku je zazvonilo pozdrav.

Demetriji je klečal na tleh, poražen. Prišel je, da bi se izpovedal in spokori, toda prišel je med brate, ki niso poznali ne pokore in ne odpuščanja, ampak samo greh in kazen. Demetriji se guga, oči se mu širijo: "O, Kriste, kje si?" In Kriste se neviden oglasi in ga tolaži. Žarek solnca razsvetli samostanski vrt . . .

Filozofija o življenju, kakor je slikana v tej igri, ni naša filozofija. Življenje je boj, ni pa prevara. Če ne dobiš miru in utehe v življenju, ga ne boš dobil tudi v samostanskih celicah. In če ga ne boš dobil v sebi, ga ne boš našel v krščanstvu. Mir je v tebi in prevara je v tebi. Sergien Tučić, avtor te igre, je v nji pokazal, da je pristaš krščanske filozofije o življenju. Ni pristaš tistega krščanstva, kakršnega zastopajo priorji in patri, pismarji in pismouki, ampak Kristovega krščanstva. Mnogo velikih mož prisega na tako krščanstvo; bili so umetniki in duševni velikani in so še danes. Ampak življenje, tisto odurno življenje, je tako kakršni smo mi in daje nam samo toliko solnca kolikor smo ga vredni, samo toliko, kolikor ga znamo užiti.

Demetrija je predstavljal John Olip. Vlogi je dal vse tisto življenje kot ga zahteva. Vlogo priorja Makarija je imel Andrew Kobal. Igral je izborni. Anton Slabe je bil On. Dasi težka vloga, se mu je posrečila. V vlogi Žene je nastopila F. A. Tauchar. Tudi njeno igranje je bilo brez hib. Ljubimca je igral Chas. Pogorelec. Nastop se mu je posrečil. Vlogo vrtarja Peregrina je imel F. J. Brash. Igral bi še boljše, če bi imel več vaje. Sluga je bil Frank Rudman. Apolonija je predstavljal John Rayer. V tretjem dejanju, ko se bori v njemu prijateljstvo do človeka s sovraštvom do grešnika, mi je zelo ugajal. Patri so bili Frank Udovih (Polikarp), Chas. Rener (Hilarij), Frank Ceglar (Kvirin), Martin Mihelich (Ciril), Louis Zajec (Evzebij) in Anton Andrejašič (Bonifacij). V nekaterih prizorih so bili preveč "kasarniški". Take skupine morajo vedno paziti, da ne nastopajo kakor na oficirska povelja, ampak naravno, iz svojih lastnih nagibov in čutov.

Igra v splošnem je bila zelo dobro igrana. Toda izboljšati bi se dalo še mnogo, najsibo kar se tiše igralcev, scenerije in razsvetljava.

Občinstvo je bilo s predstavo zadovoljno. V koliko je igro razumelo, ne vem. Tudi mir je bil v dvorani; kazili so ga včasih le malčki, ki so jih prinesle matere s seboj.

Režijo je vodil Anton Slabe.

To je bila zadnja predstava dramskega odseka kluba št. 1 v tej sezoni. Z vsemi dosedanjimi predstavami je klub št. 1 pokazal, da se da z vztrajnostjo in požrtvovalnostjo diletantov in drugih članov premagati marsikako oviro.

F. Z.

Akcija za slovenski dom v Chicagi.

Izčrpek referata sod. F. Zajca na diskuziji kluba št. 1 dne 11. aprila 1924.

Že leta se v čikaški slovenski koloniji porajajo gibanja za gradnjo slovenskega doma. Nobeno pa ni prišlo dalj, kakor da je sklicalo zastopnike društev. Ti so parkrat prišli skupaj, premišljevali in študirali, kje dobiti sredstva, potem pa akcijo odložiti — oziroma so z njo enostavno prestali, dokler jo ni začel kdo znova.

Sedaj se je zanjo zavzela Zveza slovenskih organizacij v Chicagi, h kateri pripada 13 društev in klubov, kakor se je glasil izčrpek zapisnika, ki je bil pred nekaj tedni priobčen v "Proletarcu" in "Prosveti".

Ali čikaški Slovenci potrebujejo svoj Dom?

Ako ga, ali je akcija za gradnjo doma v obstoječih razmerah izvedljiva?

Koliko je Slovencev v Chicagi in v katerih delih mesta so nastanjeni?

Priznam, Slovenci v Chicagi bi potrebovali svoje kulturno in zabavno središče. Dom bi jim služil enako ali pa še v večji meri, kakor služi tistim naselbinam, ki so jih zgradile. Ali, med njimi in našo je vendar razlika, in ta razlika je vzrok, da Doma še nimamo in da se ni nikdar nobena akcija za gradnjo Doma razvila v toliki meri, da bi dobila resen značaj.

Na primer, v Clevelandu živi mnogo več Slovencev kakor v Chicagi. Slovenci v Chicagi so imeli na razpolago razne dvorane v raznih krajih mesta, toda clevelandska naselbina ni imela niti ene dvorane, ki bi res odgovarjala njenim potrebam. Največ čikaških Slovencev živi na zapadni strani mesta. In v tem delu se je vršilo največ naših priredb. Imeli smo jih v Narodni Dvorani, v Češko Ameriški dvorani, v dvorani ČSPS., v Hoerberjevi dvorani, v dvorani Pilsenskega sokola, v Pilsen Auditorijumu, dvorani Pulaski, dvorani sokola Chicago, sokola Jonaš itd. Slovenci na Pullmanu, ki je tudi del Chicage, imajo svoje priredbe v Stancikovi dvorani. Slovenci v So. Chicagi, ki je tudi del Chicage, imajo svoje priredbe v dvoranah svoje naselbine. Naši rojaki na North Side prirejajo svoje zabave v dvoranah, ki so v bližini North Ave. in Halsted St. ter na Clybourn Ave. Slovenci v Ciceru tudi lahko dobe dvorane v svoji bližini. Katoliška slovenska društva v Chicagi (southčikaška tu niso vključena) imajo svoje veselice v dvorani pod šolo fare sv. Štefana, igre pa v cerkveni dvorani. Za večje priredbe pa si najdejo večjo dvorano. Ravno raditega, ker je naša kolonija raztresena po vsem mestu, in ker je v Chicagi razmeroma mnogo dvoran povsod kjer so nastanjene večje skupine naših rojakov, se akcija za gradnjo lastnega doma ni mogla razviti kakor se je n. pr. v La Sallu, Waukeganu, Clevelandu itd.

Koliko je Slovencev v Chicagi? Leta 1910 so jih našteji okoli 10.000, to je Slovencev, ki so se priselili sem iz Slovenije, in njihovih tukaj rojenih otrok.

Ljudsko štetje iz l. 1920 pa nas izkazuje samo 7.417, izmed katerih je tukaj rojenih 3450, 3967 pa nas je iz "starega kraja." Hrvatov in Srbov je v Chicagi 13.316, izmed katerih je 8456 tujerodcev, to je takih, ki so prišli sem preko morja, 4860 pa tukaj rojenih. Skupno število Jugoslovancev v Chicagi je 20.733 brez Bolgarov, katerih je v Chicagi 385. Tudi hrvatska kolonija, ki je med jugoslovanskimi narodnostmi v Chicagi številčno najjačja, nima svoje dvorane.

Ako vzamemo številke ljudskega štetja iz leta 1920 za točne, tedaj vemo, da je v Chicagi 4.417 Slovencev. Samo okoli 4.000 je nas takih, ki smo se v resnici priselili v Ameriko, drugi čikaški Slovenci so otroci slovenskih staršev, ki pa večinoma niso več Slovenci in ne občujejo s Slovenci, razun v kolikor sodelujejo s svojimi stariši. Recimo, da nas je deset tisoč Slovencev v Chicagi in v Ciceru. Izmed teh jih je po mojem mnenju kakih tri tisoč v So. Chicagi in na Pullmanu, nekaj sto v Ciceru in Berwynu, okoli tisoč na "north side", kakih tri tisoč pet sto je naseljenih v teritoriju na zapadni strani, ki sega zapadno od So. Racine Ave. do So. Cicero Ave. in severno od 12. do 32. ceste, kakih tisoč pet sto pa je raztresenih po vsem prostranem mestu. Če pa je številka 10.000 prev. soka, in najbrž je, potem moramo vzeti za bazo številke ljudskega štetja, in tedaj se prej citirane številke sorazmerno znižajo.

Preštudirajmo še nekoliko slovenska društva, klube in druge podobne slovenske organizacije v Chicagi. Podpornih društev je 28. Izmed teh jih pripada osem S. N. P. J., pet S. S. P. Z., sedem K. S. K. J. in dva J. S. K. J. Tri so samostojna, namreč Danica, Zarja in Družba sv. Mohorja. Tri društva pripadajo k neslovenskim podpornim enotam — eno k češki, dva pa k ameriškim. JSZ. ima v Chicagi tri klube, izmed katerih sta dva slovenska. Iz te statistike je razvidno, da je v Chicagi trideset podpornih in političnih organizacij, in še te niso vse popolnoma slovenske. Izmed tu naštetih podpornih društev je trinajst naprednih, oziroma pripadajo naprednim enotam in zvezam, enajst je katoliških, štiri pa so, kakor pravimo, nevtralne, toda v njih prevladuje bolj katoliški kakor pa svobodomiselnih vpliv. Razun podpornih društev imamo dve politični organizaciji, pripadajoči JSZ., namreč klub št. 1 in klub št. 224 na Pullmanu. Recimo, da ima vsaka ter organizacij povprečno 100 članov, kar pomeni 3000 članov in članic. Par sto jih pripada k ameriškim organizacijam; tudi ne smemo prezreti, da jih je v tem številu precej, ki spadajo k dvema ali večim društvam in so torej večkrat šteti.

Izmed priredb, ki jih prirejajo napredne organizacije, so predstave dramskega odseka kluba št. 1 najboljše obiskovane. Vsake naše priredbe se je v zadnjih letih udeležilo od 300 do 550 ljudi, ki so plačali vstopnino. Imeli pa smo že tudi priredbe društev, katerih se je udeležilo do 600 ljudi. To je avdijenca, na katero se lahko zanašamo. Na koliko društev lahko računamo v najboljšem slučaju, da bi sodelovala pri akciji za gradnjo Slovenskega doma v Chicagi? Po mojem mnenju največ na kakih 15 organizacij, toda izmed teh bi jih bilo mogoče komaj pet do deset aktivnih.

Katoliška društva, ki so pod kontrolo frančiškanske fare sv. Štefana, imajo svojo šolo, ki bi jim imela služiti tudi za Dom. Radi prevelikega finančnega bremena so poslopje dogradili komaj do polovice. Nji-

hova organizirana moč je večja in bolj disciplinirana kakor pa ona naprednih društev. Vzlic temu jim ne gre akcija tako gladko kakor pa so zamišljali njeni začetniki, ko so pričeli z agitacijo za Dom katoliških Slovencev.

Na pomoč Slovencev z North Side tudi ne smemo mnogo računati, istotako ne na pomoč Slovencev v S. Chicagi in na Pullmanu. Cicerski Slovenci bi deloma pomagali.

Ako pridobimo dva tisoč Slovencev v Chicagi, ki bi hoteli pomagati pri tem delu, bi bili lahko zadovoljni. Toda jaz dvomim, da bi mogli doseči to število.

Kje naj bi stal dom? Tudi to bo pereče vprašanje. Lahko je reči, na katero banko boste nalagali stavbinski fond, težje pa bo izbrati prostor radi razkopanosti naše kolonije, in najtežje bo dobiti zadostna sredstva.

Koliko bi stal Dom, ki bi odgovarjal VSEM našim potrebam? Ako zgradimo samo poslopje, v katerem bi bila moderna velika dvorana, par manjših za seje in konference, čitalnico in druge pritikline, bi morali imeti najmanj \$200,000. Če hočemo graditi poslopje po clevelandskem modelu, ki bi se obrestovalo s tem, da bi imelo lokale za trgovine, bi morali dobiti mnogo višjo vsoto. Če pa hočemo malo dvoran, ki pa bi vseeno morala imeti dober oder, kajti za same veselice imamo drugih dvoran v Chicagi dovolj, bi jo morda zgradili ali pa kupili kako staro poslopje in ga preuredili za kakih \$100,000. Toda v slednjem slučaju bi tak dom ne odgovarjal vsem potrebam čikaških Slovencev.

Dom clevelandskih Slovencev stane okoli četrtiljona dolarjev. Stavbinski stroški v Clevelandu so manjši kot v Chicagi. Stavbišče, za katerega so dali clevelandski Slovenci pred leti \$45,000, bi ga danes ne dobili za \$150,000. In v tem so imeli eno prednost — kupili so lepo stavbišče po nizki ceni. Ko bi ga kupovali pozneje, bi jih stal enak dom z enako obsežnim stavbiščem nad \$350,000.

V zadrugo Slovenskega narodnega doma v Clevelandu spada 48 društev, ki so do konca l. 1923 kupila za \$63,150 delnic; posameznih delničarjev je nad 2500, ki so kupili za \$47,440 delnic. Ko so pričeli z gradnjo, so dobili \$130,000 posojila, ki je bilo izdano v bondih, katere so pokupile večinoma slovenske podporne organizacije, med njimi SNPJ., SSPZ. in za nekaj tisoč poverjenišvo premoženja JRZ. Iz tega sledi, da je vsa clevelandska kolonija zbrala skupaj do časa, ko se je pričel graditi Dom \$110,590. Ako se bo kapital četrtiljona dolarjev, vložen v Dom, obrestoval po 6% na leto, mora prinašati \$15,000 dohodkov na leto. Dohodki pa morajo biti večji, kajti s tako zgradbo so veliki zdrževalni stroški.

V zadrugi Slovenskega doma v Clevelandu sodelujejo tudi katoliška društva, na katera v Chicagi ne morete računati.

Recimo, da bi bilo pri volji podpirati akcijo za Slovenski dom v Chicagi dva tisoč Slovencev. Če bi vsaki prispeval \$100, bi imeli za stavbišče in za zgradbo \$200,000. Ampak te vsote niso mogli zbrati niti v Clevelandu, dasi sodeluje v akciji 48 društev in nad 2500 posameznikov, ki so vplačali s priredbami in na delnice komaj nekaj nad \$100,000.

Ako bi dalo vsako izmed naših naprednih društev \$200, bi dobili približno \$2,400. Če se bi ustanovila korporacija na podlagi delniškega podjetja in bi dobili recimo tisoč delničarjev, katerih vsaki bi vzel za \$200 delnic, bi dobili vsoto \$50,000. S priredbami in

kolektami bi mogoče dobili kake tri tisočake, skupaj vse tri vsote \$55,400.

Ako premotrivamo akcijo za gradnjo doma v Chicagi s stališča števil, ki ne varajo, razvidimo, da bo težko izvedljiva.

Za stvar se je zavzela Zveza slovenskih organizacij v Chicagi. Naši sodrugi zavzemajo v nji skoro vsa odgovorna mesta, četudi ne kot zastopniki kluba, ampak društev, pri katerih so bili izvoljeni. Že sedaj se opaža, da morajo dati društvam, pri katerih smo obsovrženi, koncesije. V bodočnosti bi jih morali še več, kajti če začneš popuščati, nikdar ne veš, kje je meja, ko moraš prenehati.

Sodrugi, jaz vam priporočam, da ne trošite energije za akcijo, ki je zelo riskirana in za katere polom bi morali vi nositi odgovornost. Ako je med čikaškimi društvi volja iti na delo, naj se ga lote. Vi lahko sodelujete, toda ne smemo pozabiti, da imamo mi kot socialisti še druge naloge, katerih ne smemo zanemarjati.

Na diskuziji dne 14. marca sva s sodrugom Godinom predložila načrt za Dom JSZ. in Proletarca. Pri tej akciji ne bomo šli preko svojih moči. In če se vsi lotimo dela, bo imela JSZ. prostore, v katerih bodo imeli svoje zatočišče socialistični klubi JSZ., v katerih bo urad Proletarca in JSZ., imeli bomo Dom, ki nam bo služil kakor služi People's House (Rand School) newyorškim socialistom. JSZ. se je toliko razvila, in naše gibanje v Chicagi je toliko jako, da lahko računamo na svoj Dom, ki bo služil kot šola in kulturno središče našim potrebam. Ako pričnemo tako kot je treba pričeti, bomo imeli v nekaj letih svoj dom in svojo tiskarno in za taj cilj strnimo naše moči in delajmo zanj.

Listu v podporo.

VII. Izkaz.

RENTON, PA. — Soc klub št. 233	\$ 10.00
SOUTH VIEW, Pa. — Vesela družba pri A.	
Rupniku	2.00
CLEVELAND, O. — Vincent Jurman	2.00
HERMINIE, PA. — Anton Zornik	.50
Skupaj	\$ 14.50
Prejšnji izkaz	164.51
Skupaj	\$179.01

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Charles Pogorelec, Chicago, Ill.	8
Frank Ludvik, Cleveland, O.	6
A. Lukančič, N. Chicago, Ill.	3
Andrew Bertl, Harwick, Pa.	2
Joseph Ovca, Springfield, Ill.	2
Joseph Klarich, Detroit, Mich.	1
Anton Zalar, Lloydell, Pa.	1
Louis Sterle, Kravn, Pa.	1
Joseph Korsic, Carlinville, Ill.	1

ŠLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako prvo nedeljo v mesecu po seji društva Prostomisleci, št. 87, SNPJ., v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne.— Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

IŠČEJO SE:

Radoslav Svetozar iz Konaka, Banat; zadnja adresa Baltimore;

Loewinger Josef, zadnja adresa New York;

Egi Sofija iz Zagreba, zadnja adresa New York;

Hrastovčan Ivan iz Trbovelj, zadnja adresa Portage, Pa.; Boltizar Ladislav iz Petrove Vasi, Čehoslovška, zadnja adresa New York;

Šliga Ivan iz Sv. Jurja pri Čakovcu, zadnja adresa Cleveland, O.;

Klarič Mike iz Drežnika pri Karlovcu.

Kdor bi o teh ljudeh kaj vedel, je naprošen, da izvoli to naznaniti Izseljenskiemu Poslancu, 443 W. 22nd St., New York, N. Y.

Kdo ve, kje se nahaja
FRANC ISKRA,

doma iz Ajdovca pri Zuženbergu na Dolenjskem? V Ameriki je že okoli 20 let. Njegov naslov je bil Box 205, Manistique, Mich. Pisma, ki so mu bila prošla leto poslana, so bila vrnjena pošiljateljem s pripombo, da pošta naslovljenca ni mogla najti. Za njegovo sedanje bivališče bi rada izvedela njegova sestra. Ako kdo ve kake podrobnosti o Franku Iskri, naj jih sporoči upravništvu Proletarca, ali pa naj se oglasi sam, če bo to čital.

DRUŽINSKO
ŽIVLJENJE.

Ko je nekega večera soprog odprl vrata svoje doma, zaigral mu je smehljaj na ustnih. Sobe njegove hišice so bile počedene, miza pogrnjena in svojo soprogo je našel zaposleno pri peči.

Ko je prihajal v prejšnjih mesecih ob večerih domov, je vselej našel hišo v neredu, zmučeno ženo in jokajočega otroka.

"Kaj se je zgodilo", je vprašal svojo ženo, ko je opazil zadovoljen izraz na njenem licu.

"Ne moreš si misliti, zato ti moram povedati. Danes zjutraj je prišla k nam gospa Smith in ko je zagledala grde izpahke na Aninem telesu, me je vprašala, če sem jih skušala odpraviti. Rekla mi je, da je ona rabila mazilo, o katerem je prepričana, da bo ozdravilo otroka. Pojasnila sem ji, da smo poskusili vse, toda brez uspeha. Nato je šla domov in prinesla lonček tega mazila.

Gospa Smith je dela to mazilo na otrokovo kožo in otrok je postal miren.

Ko boš šel nocoj k brivcu, želim, da stopiš v lekarno in kupiš lonček BISMOLATA, ki stane samo 50c. Ako ga nimajo v lekarni, tedaj ga bomo naročili naravnost od WALINDER LABORATORY, 4452 Wilson Ave., Chicago, Ill." (Adv.)

BLAGODEJNA MOČ HRANJENJA

Ustvarja zaupanje, neodvisnost in priliko. Mnoga velika bogastva so imela svoj začetek v skromnosti. MILJONE LJUDI HRANI — RAVNO ZA TA CILJ. Zavzemite se tudi vi tako delati in zadovoljni boste z uspehom.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ceste.

CHICAGO

ILLINOIS

Naš INOZOMSKI ODDELEK Vam vedno najboljše postreže pri pošiljanju denarja, s prevoznimi parobrodskimi listki za in iz Evrope, izdeluje razne zaprisežene izjave in druge potrebne listine.

Varna banka za vlaganje vašega denarja.

Knjige! Knjige!

Velika izbira slovenskih in angleških knjig. Prečitajte cenik knjig in si jih naročite od Proletarca.

Največja zaloga boljših književnih del.

LOUIS KVEDER

(200 Walsh Bldg.)

434 Diamond St.,
PITTSBURGH, PA.

Izdelujem pooblastila, kupne in darovalne pogodbe, testamente in vsa v notarski posel spadajoča dela.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HIŠE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25		
VZORI IN BOJI, črtice, vezana ..	1.50		
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana ..	.65		
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana ..	.75		
ZAJEDALCI. (Ivan Melek), povest, 304 strani, vezana v platno ..	1.75		
ZA SREČO, povest, broširana ..	.45		
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana ..	1.00		
ZLATARJEVO ZLATO, (Aug. Senca), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana ..	1.20		
ZMOTI IN KONEC GOSPODIŃNE PAVLE, (I. Zorco), broširana ..	.40		
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana ..	.65		
ZENINI NASE KOPRNELE, (Rado Murnik), broširana ..	.30		
SLOVENSKI PISATELJI:			
FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana ..	1.25		
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana ..	2.00		
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, I. zv., vezan ..	1.75		
II. zv. vezan ..	1.50		
III. zv. vezan ..	1.50		
IV. zv. vezan ..	1.25		
V. zv. vezan ..	1.00		
VI. zv. vezan ..	1.00		
PESMI IN POEZIJE.			
BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel I. Hribar) vezana ..	1.00		
MLADA POTA, (Oton Zupanič), pesmi, trda vezba ..	.75		
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana ..	.90		
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba ..	.50		
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana ..	.90		
POHORSKE POTI, (Janko Glaser), broširana ..	.35		
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana ..	.45		
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana ..	1.20		
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana ..	1.10		
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana ..	.65		
SOLNCE IN SENČE, (Ante Debeljak), broširana ..	.50		
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana ..	.25		
SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba ..	.50		
TRBOVLJE, (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75		
TRISTIA EX SIBERIA, (Voješlav Mole), vezana ..	1.25		
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupanič), pesnitve, broširana ..	.40		
IGRE			
ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana ..	.50		
BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75		
ČARLIJEVA ŽENITEV-TRIJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana ..	.25		
DNEVNIK, veseloigra v 2 dejanjih ..	.30		
GAUDEAMUS, komedija v 4 dej. ..	.60		
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana ..	.60		
KASIJA, drama v 3 dejanjih ..	.75		
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75		
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75		
NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana ..	.35		
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), igra v treh dejanjih, broširana ..	.35		
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75		
ROMANTICNE DUŠE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana ..	.85		
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih ..	.50		
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75		
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana ..	1.00		
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, ŃONE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.			
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata ..	.20		
ANGLESKO-SLOVENSKE BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kern) ..	5.00		
DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO, (Alojzija Stebi) ..	.10		
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Šarabon), vezana ..	1.25		
JUGOSLAVIJA, (A. Melik), zemljepisni pregled ..	1.00		
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM ..	.25		
KDO UNIČUJE PROIZVAJANJE V MALEM ..	.20		
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels) ..	.20		
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mencej) ..	.25		
KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV, (Matija Pire) ..	.40		
MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA ČLOVEŠTVA, (Fran Drtna), vezana ..	2.00		
MLEKARSTVO, s črticami e živinoreji s slikami ..	.75		
NALEZLJIVE BOLEZNI ..	.35		
NARODNOGOSPODARSKI ESERJI ..	.35		
NAS JEZIK, (Dr. J. Glonar), vezana ..	.45		
NAS SADAŠNJI USTAVNI POLOŽAJ ..	.75		
O KONSUMNIH DRUŠTVIH ..	.10		
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana ..	.40		
OSNUTEK SLOV. NAR. GOSPODARSTVA ..	.50		
POGLIED V NOVI SVET ..	.10		
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Loučar), broširana 75c, vezana ..	1.00		
POSTREZBA BOLNIKOM, s slikami ..	.35		
PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI, (Ivan Robida, vezana ..	1.15		
RASTLINSTVO NASIH ALP, (F. Seidl) ..	.95		
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Zagar) ..	.35		
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana ..	.45		
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA, izdala SNPJ., 364 strani, vezana v platno ..			
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana ..	.50		
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba ..	.40		
SRBSKA POETNIKA, (J. T.) ..	.50		
SPRETNJA KUHARICA, broširana, \$1.00, vezana ..	1.25		
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, (E. K.), broširana ..	.50		
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike ..	.10		
V NOVO DEZELO, (E. K.) broširana ..	.25		
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza) ..	.25		
VADEUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM ..	.10		
ZAKON BIOGENEZIJE, (J. Howard Moore, prevel I. M.) ..	1.50		
ZA STARO PRAVDO, (Fran Erjavec) ..	.50		
ZBIRKA RUDARSKIH IN FIZIČNSKIH IZRAZOV, (J. Bezla) ..	.30		
ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana ..	1.50		
ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in maja izdaja letnika 1922, vsaka po ..	.10		
ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec) ..	.25		

ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) trije zvezki, broširani, I. zv. 85c; II. zv. 75c; III. zv. 45c. Vsi trije zvezki 541 str. 2.25

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR,

letnik 1916, vezan	40
letnik 1917, vezan	50
letnik 1919, vezan	50
letnik 1920, vezan	65
letnik 1921, broširan	50
letnik 1922, vezan	75
letnik 1922, broširan	50
letnik 1923, vezan	75

CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c. (Imamo jih dvojne vrste.)

DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka) 10

KRES, revija, I. 1922, št. 9-10. 25

KRES, revija, I. 1922, št. 11-12. 25

KRES, kulturni mesečnik, I. 1923, št. 2-3-4 40

NAJNOVEJSE INFORMACIJE O DOBAVI DEŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DEŽAV 40

O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trateniški) 10

PROLETAREC, vezani letniki, 1919, 1921 in 1922, vsaki 5.00

TRJE LABODJE, ilustrirana revija 25

ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana 60

ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane 5.00

ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana 1.50

BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana 1.20

"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno 1.20

END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana 60

EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana 60

EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana 60

FOOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana 1.25

GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokošolstva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana 2.00

GOSLINGS (Upton Sinclair), vezana 2.00

IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zed. državah, 441 strani, trda vezba 1.25

JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čičaških klavnice 1.20

JIMMIE HIGGINS, (Upton Sinclair) 1.00

KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana 60

KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba 1.20

LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana 60

LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana 60

OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani 5.00

PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana 2.00

REPUBLIC OF PLATO, vezana 2.00

RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana 60

ROBERTS RULES OF ORDER, vezana 1.50

SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana 1.25

SCIENCE AND REVOLUTION, Ernest Unterman, vezana 80

SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana 60

STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana 60

THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba. 1.75

THE CRY FOR JUSTICE, (Upton Sinclair) vezana 2.00

THE DREAM OF DEBS, (Jack London) 10

THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese 1.20

THE UNIVERSAL KINSHIP, (J. Howard Moore) 1.25

THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno 2.00

HUNDRED PER CENT (Upton Sinclair). Povest patrijota. 1.20

VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana 60

THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana 1.25

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštno znamke.

Vse knjige pošiljamo poštne prosto. Klubom in čitalnicam, pri vseh večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC

3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.

Sedaj poslušamo na radio — kmalu bomo gledali s pomočjo radia!

Nek ameriški iznajditelj prerokuje, da bo v teku 20 let 'televizija' v vsakdanji rabi. Namesto da bi gledali premikajoče se slike o dnevnih dohodkih, šele nekaj dni kasneje, bomo sedeli v gledališču in aktualno videli, kot če bi bili na licu mesta, kaj se godi po svetu in ob enem tudi slišali kaj se godi. Ne smemo tega dvomiti, ker radio nam je pokazal velika čuda. Preteklost nam je dala mnogo iznajdb, bodočnost pa je neizčrpna. Trinerjevo zdravilno grenko vino je eden velikih darov zadnjega dela 19. stoletja. Isto je zanesljivo zdravilo v slučajih želodčnih neredov kot je na primer slab tek, zaprtje, glavobol in splošna poptost, in zdravniki poznajo njegove dobrote. Mrs. Ana Pieciewicz nam je pisala 4. marca iz Maynard, Mass.: "Pošljite mi 3 steklenice Trinerjevega zdravilnega grenkega vina. Istega je priporočil naš domači zdravnik." Nek drug zdravnik nam je istočasno pisal iz Fitchburg, Mass.: "V svoji praksi sem že velikokrat priporočal Trinerjevo zdravilno grenko vino, ker isto je najboljši graditelj mesa." Trinerjevo zdravilno grenko vino je treba držati v enakomerni temperaturi. Na

mrzlem se zgosti, toda njegova kakovost in učinkovitost s tem ni prizadeta. Pred rabo ga ne mešajte! Če vaš lekarnar ali trgovec z zdravili nima Trinerjevih zdravil v zalogi, pišite Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.